

ГОЛАС РАДЗІМЫ

ВЫДАЕЦЦА З 1955 ГОДА ●

● № 07(3595) ●

● ПЯТНІЦА, 12 КРАСАВІКА, 2019

ВЫДАННЕ “ГОЛАС РАДЗІМЫ” ЧЫТАЙЦЕ НА ПАРТАЛЕ ZVIAZDA.BY

**Каб думкі
Песняра
пачуць
і зразумець**
Стар. 5

**Галіна
Варажбіт
і яе “Сябры”**
Стар. 6

**Буслы —
вернуцца**
Стар. 8

ПАМЯЦЬ

Апошні прыпынак — Трасцянец

Манумент “Масіў імёнаў” устанавілі ў Трасцянец пад Мінскам — у памяць пра больш чым 10 тысяч аўстрыйцаў, што загінулі там ад рук нацыстаў у гады Другой сусветнай вайны

Напрыканцы сакавіка ў Мінску з афіцыйным двухдзённым візітам пабываў Федэральны канцлер Аўстрыі Себасцьян Курц. Ён удзельнічаў 28 сакавіка ў адкрыцці манумента “Масіў імёнаў” у памяць пра аўстрыйцаў, што загінулі ў лагеры смерці Трасцянец.

Нагадаем, “фабрыка смерці” Трасцянец — адно з 8 найбуйнейшых у Еўропе месцаў масавага знішчэння людзей. На сённяшні дзень падлічана колькасць ахвяр: каля 206,5 тысячы мірных жыхароў Беларусі, Расіі, Германіі, Аўстрыі, Чэхіі ды іншых краін, а таксама ваеннапалонных. Вядома, што туды ў 1941-1942 гадах было накіравана 7 транспартаў з яўрэямі з Германіі (6428 чалавек), 7 з Чэхіі (7000 чалавек) і 10 эшалонаў з Аўстрыі — самая вялікая колькасць ахвяр (10476 чалавек). Усяго каля вёскі Малы Трасцянец Мінскага раёна загінулі 23 904 замежнікі. Высветлена, што сярод іх былі ўрадженцы й Польшчы, Венгрыі, Францыі.

Устанавіць помнікі ў іх памяць у Трасцянец дзяржавам прапанаваў Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка яшчэ ў 2015 годзе, калі на месцы лагера смерці адкрывалася першая

Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка і Федэральны канцлер Аўстрыі Себасцьян Курц выступалі ў часе адкрыцця манумента “Масіў імёнаў” у Трасцянец

чарга мемарыяльнага комплексу. Першай адгукнулася Аўстрыя. На стварэнне манумента аўстрыйцы аб’явілі конкурс, у якім перамог архітэктар Даніэль Занвальд. Яго задумку ўвасобіў скульптар Канстанцін Касцючэнка — многім у Беларусі ён вядомы як аўтар кампазіцыі “Вароты памяці” ў тым жа Трасцянец.

Манумент “Масіў імёнаў” устанавілі прыкладна ў 150 м ад “Варот памяці”, уздоўж алеі, якая вядзе па тэрыторыі лагера Трасцянец да ўрочышча Шашкоўка, дзе спальвалі людзей у спецыяльнай яме-печы.

Мемарыял “Масіў імёнаў” уяўляе з сябе вялікую каменную глыбу, як бы расшчэпленую на

10 частак: па колькасці чыгуначных эшалонаў, што прывезлі людзей на знішчэнне. На кожнай выбіты прозвішчы забітых у Трасцянец. Іх імёны сталі вядомыя дзякуючы транспартным лістам, што захаваліся да гэтага часу: ахвяры самі аплочвалі сабе праезд да месца забойства.
→ Стар. 2

ВЕСТКІ

Наш чалавек у ААН

Дыпламат Юры Амбразевіч аднагалосна абраны старшынёй Еўрапейскай эканамічнай камісіі ААН

Актывісты беларускіх суполак замежжа памятаюць: больш за 10 гадоў ішла праца над законапраектам “Пра беларусаў замежжа”. І наша газета пісала пра яго абмеркаванні з удзелам вядомых прадстаўнікоў дыяспары на круглым сталі ў Міністэрстве замежных спраў (“Карані і крона” — ГР, 6.06.2013). Прыводзілася меркаванне Юрыя Амбразевіча, які тады ўзначальваў галоўнае ўпраўленне шматбаковай дыпламатыі МЗС і курываў праект: мэта новага закона — шукаць тое, што яднае беларусаў замежжа. Мы дадавалі: “Майце на ўвазе, супляменнікі: гэтае ўпраўленне курывае ў Міністэрстве пытанні супрацоўніцтва з дыяспарай”.

Як бачым, справы дыяспары Юрыя Амбразевічу даўно знаёмыя. Цяпер ён працуе (з 2015 года) Пастаянным прадстаўніком Беларусі пры аддзяленні ААН ды іншых міжнародных арганізацыях у Жэневе, а днямі, вынікае з паведамлення прэс-службы МЗС Беларусі, абраны старшынёй Еўрапейскай эканамічнай камісіі. Дыпламат ад Беларусі ўпершыню абраны на пасаду кіраўніка галоўнага выканаўчага органа міжнароднай эканамічнай арганізацыі сістэмы ААН.

Іван Іванаў

РОДНЫЯ ЛЮДЗІ

З Друі шлях на Байканур

Урадженец прыгожага мястэчка з поўначы Беларусі Герман Арцём’еў патрапіў на знакаміты касмадром у Казахстане яшчэ раней, чым ягоны сын-касманаўт, Герой Расіі Алг Арцём’еў

Віцебскі адрас расійскага касманаўта

Неба спрадвечу не для ўсіх адкрытае. Многім, як вядома, звычайна глядзець сабе пад ногі, чым хоць зрэдку падняць галаву і зірнуць увяць. І не ўсім шанцуе сустрэць у жыцці таго, хто падкажа “высокую” дарогу, падтрымае

на ёй. У расійскага лётчыка-касманаўта з беларускімі родавымі каранямі Алг Арцём’ева, героя Расійскай Федэрацыі, які здзейсніў два палёты на арбітальную Міжнародную касмічную станцыю і тры разы выходзіў у адкрыты космас, такі чалавек — ягоны бацька. Напярэдадні чарговага Дня касманаўтыкі я й паехала ў Віцебск пазнаёміцца з падпалкоўнікам у адстаўцы Германам Арцём’евым, які раней за сына калісьці патрапіў у Байканур (тады горад Ленінск), а таксама з яго жонкай.

У Віцебску, дзе Арцём’евы-старэйшыя апошнім часам жывуць, мяне сустрэў сам Герман Аляксеевіч. І адразу павёў да сябе дамоў. Там нас чакала гаспадыня, Вольга Мікалаеўна: прыгатавала каву, пірожныя й цукеркі. Размова за салодкім сталом атрымалася шчыраю. Знаёмліся, гутарылі ў прыемнай дамашняй атмасферы, па-свойску дзяліліся поглядамі на розныя рэчы, жыццёвыя сітуацыі. Хутка знаходзілі паразуменне.

Мы з Германам Аляксеевічам нават прадманстравалі Вользе Мікалаеўне, якая жартам называе сябе латышкай рускага паходжання, як добра можам размаўляць на беларускай мове. І яна, здаецца, яшчэ раз упэўнілася, наколькі яе муж — па глыбіннай сутнасці беларус.

Калі вярталася ў Мінск, перабірала ў галаве дэталі сустрэчы. Успаміналася, як Герман Аляксеевіч зачытваў радкі пра сваю родную Друю ў раённай газеце — беражэ той невялічкі артыкул побач з фотаздымкамі сына-касманаўта. Яшчэ мне суб’яднік спрабаваў данесці, што ў космасе патрэбны людзі розных прафесій. Ды шчыра здзіўляўся: як гэта ў такую романтичную далеч нехта можа не імкнуцца? Я ж сустрэкала яго прапановы ўявіць сябе ў касмічнай прасторы з жартамі ды адмахвалася ад іх.

Аленаступнай раіцы адбылася метамарфоза: прачнуўшыся, падышла чамусьці да акна і ўпершыню за доўгі час паглядзела ў неба, спрабуючы ўя-

Сэлфі Алг Арцём’ева ў космасе

віць, дзе ён, той космас... Падумалася: “Можа й сапраўды Герман Аляксеевіч мае рацыю, і ў нас, звычайных і зямных, ёсць патаемныя сілы, каб вырвацца за межы штодзённага ўспрымання свету і дасягнуць космосу? Ну калі не ў рэальнасці, то хоць у думках... Можа гэта мы самі абмяжоўваем сябе ў марах?”
→ Стар. 7

ISSN 0439-3619

ПАМЯЦЬ

Апошні прыпынак — Трасцянец

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

Імёны аўстрыйскіх яўрэяў, якія паўсталі з нябыту 28 сакавіка, на цырымоніі адкрыцця помніка зачытала спадарыня Вальтраўд Бартан, кіраўніца венскага аб'яднання “Заўсёды памятаць аб Малым Трасцянеццы”. Затым прысутныя пачулі памінальную малітву — кадыш з вуснаў галоўнага кантара аўстрыйскай сталіцы Шмуэля Барзілая.

На адкрыцці манумента Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка сказаў, што ён “сімвалізуе імкненне пакаленняў ведаць пра трагічны лёс сваіх продкаў і захоўваць памяць пра іх”. “Мы ніколі не забудзем гэтае месца і яго назву. Яно падкрэслівае нашу

адданасць дэвізу “Ніколі больш!”, — сказаў Федэральны канцлер Аўстрыі Себасцьян Курц.

На цырымонію былі запрошаныя вязні канцэнтрацыйных лагераў, якія размяшчаліся на тэрыторыі Беларусі, а таксама тыя, каго гітлераўцы ў гады вайны адправілі на працу ў Германію.

Напярэдадні адкрыцця манумента “Масіў імёнаў” 27 сакавіка спецыяльна быў паказаны дакументальны фільм “Зондэргетто”, зняты на студыі гістарычных фільмаў “Майстэрня Уладзіміра Бокуна”. Кінастужка расказвае пра лёс яўрэяў з Заходняй Еўропы, дэпартаваных у Мінскае гета ў часы Другой Сусветнай вайны. Ідэалогія нацыстаў дыктавала та-

льнае знішчэнне яўрэйскай нацыі. Таму ахвярамі Халакоста сталі не толькі дарослыя, але й дзеці. Героі фільма — дзеці вайны з Германіі, Канады, Вялікабрытаніі, якім пашанцавала выжыць. Яны расказваюць пра адну з самых страшных трагедый у гісторыі чалавецтва. У фільме здымаліся Эдна Магдэр (Канада), Курт Маркс (Вялікабрытанія) і Міхаэль Розенберг (Германія).

Эдна Магдэр была на спецыяльным паказе фільма “Зондэргетто” ў Мінску, выступала перад глядачамі, дзялілася ўспамінамі. “Мы рады, што сярод нас сёння ёсць дзеці ахвяр “Трасцянца”, — сказала на праглядзе карціны Надзвычайны і Паўнамоцны Атамбасадар Аўстрыі ў Беларусі Алаізія Вёргетэр. — Яны прыбылі на адкрыццё мемарыяла. Сёння пабывалі там і нават сустрэліся са сведкамі трагедыі “Трасцянца”. І фільм “Зондэргетто”, і новы мемарыял гавораць аб адным і тым жа”.

Аўтар ідэі, сцэнара фільма — журналіст Барыс Герстан, рэжысёр — Людміла Клінцова, апэратары — Уладзімір Бокун і Павел Якушэвіч. У фільме няма сцэн расправы й жудасных карцін насілля, але можна ўбачыць, як адукаваныя, прыстойныя людзі, мірныя жыхары, садзяцца на звычайныя цягнікі, каб назаўжды знікнуць у неведомасці для сваіх родных і знаёмых. На сённяшні дзень высветлены й кірунак тых цягнікоў, іх апошняя станцыя. А вагоны, у якіх яны ехалі, названы вагонамі смерці.

Ганна Лагун

Тысячы імёнаў — як знакі памяці на мемарыяльных плітах

ТВОРЧАСЦЬ

Дзе самае сапраўднае жыццё?

Беларускі саюз тэатральных дзеячаў, якім кіруе вядомы драматург Аляксей Дударэў, у чарговы раз ушанаваў таленавітых людзей, для каго тэатр стаў лёсам

Аляксей Дударэў разам з іншымі супрацоўнікамі БСТД у чарговы раз ладзіў 27 сакавіка святочную імпрэзу, прымеркаваную да Міжнароднага дня тэатра. На гэты раз мінскі тэатральны бамонд збіраўся ва ўтульнай вялікай зале Дома дружбы.

Цікава заўжды назіраць, як вітаюцца, усміхаюцца. Віншуюць адзін другога са святам прыгожыя людзі, якіх мы ведаем у твар, часта бачым на тэатральных сцэнах і кінаэкранах. Сёлета на ўрачыстасці былі такія асобы, як Наталля Гайда, Марыя Захарэвіч, Арнольд Памазан, Зінаіда Зубкова, Уладзімір Пятроў, Таццяна Мархель, Алена Пастрэвіч, Андрэй Душчакін, Эдуард Герасімовіч, Аляксандр Яфрэмаў, Рыгор Баравік, Рычард Смольскі... Усіх не пералічыць! І калі вы хоць трохі знаёмыя з сучасным тэатральным мастацтвам Бацькаўшчыны, то, мяркую, нешта кажа вам такі пералік. Мне ж пашанцавала далучыцца да тэатральнага жыцця праз жонку — яна, хоць і філолаг па адукацыі, але кандыдат мастацтвазнаўства. На пачатку 90-х абараніла дысертацыю па творчасці Змітрака Бядулі як драматурга. Цяпер, працуючы журналістамі, мы ў мінскіх тэатрах бываем часта, пішам на тэатральныя тэмы, так што Міжнародны дзень тэатра ў нас — гэта свята сямейнае.

Таксама сямейнаю, цёплаю была й атмасфера ў зале Дома дружбы. Ну ёсць асабліва аўра творчасці ў коле служак Мельпамены! Вітаючы родных па духу людзей, Аляксей Дударэў назваў тэатральнае мастацтва самым старажыт-

ным. Выказаў цвёрдую ўпэўненасць, што самае сапраўднае жыццё ёсць толькі на сцэне — бо там з яго прыбрана ўсё лішняе, наноснае, неістотнае. Там адразу бачна, хто ёсць хто — а ў будзённасці жыццёвай столькі навокал розных масак: маскарда! Сапраўдным рыцарам тэатра выступае Аляксей Ануфрыевіч на падобных імпрэзах.

Традыцыйна ўручаліся прафесійныя ўзнагароды ад БСТД. Галоўны прыз — “Крыштальную Паўлінку” — сёлета з рук Аляксея Дударэва, у акружэнні некаторых з ранейшых уладальніц прыза (іх спецыяльна запрасілі з залы) атрымаў Аляксандр Парфяновіч — заслужаны артыст Магілёўскага абласнога тэатра драмы і камедыі імя Вінцэнта Дуніна-Марцінкевіча, што ў Бабруйску. Майстар сцэны ўшанаваны “за адданасць беларускаму нацыянальнаму тэатру й шматгадовую працу”. Больш за сорок гадоў акцёр працуе ў родным тэатры, хоць

запашалі яго і ў іншыя. Хто будзе ў Бабруйску — завітайце “на Парфяновіча”: не пашкадуеце.

А “Крыштальная Зорка” цяпер асвятляе жыццё акцёра Нацыянальнага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы Паўла Харланчука-Южакова. Гэта ўзнагарода “за вялікі ўнёсак у тэатральнае мастацтва Беларусі й шматгадовую творчую працу”. Цяпер Павел падказвае, віртуозна выконвае і ролі Хлестакова ў нашумелым спектаклі па п’есе Мікалая Гоголя “Рэвізор”.

Прыз “Крыштальны анёл” атрымала вядучы майстар сцэны Гомельскага дзяржаўнага тэатра лялек Тамара Гарачава — “за адданасць беларускаму тэатру лялек і шматгадовую творчую працу”. Каля паўвека яна “гуляе ў лялькі” ды, прызналася, і сябе адчувае лялькай, калі надзявае маскі. А прыз “Крыштальная кветка” — ён прысуджаецца за яркі таленавіты дэбют — атрымала ўраджэнка Пружан, маладая актрыса Вераніка Баранавыч з Магілёўскага абласнога драматычнага тэатра.

На ўрачыстасці ганаровымі граматамі, прэміямі БСТД былі ўшанаваны й работнікі розных тэатральных службаў: яны ж таксама служаць тэатру. І для іх ён — лёсавызначальны складнік у жыццёвай гульні, у якой усе мы — акцёры. Заслугоўвае павагі, што Беларускі саюз тэатральных дзеячаў штогод адсочвае тэатральны працэс, імкнецца заахвочваць стараных працаўнікоў. Бо, як адзначыў Аляксей Дударэў, творчым людзям заўсёды патрэбен стымул, адчуванне таго, што тваю працу заўважылі, належным чынам ацанілі.

Пасля цырымоніі ўзнагароджання ўсім гасцям прапанавалі прадоўжыць зносіны за святочнымі фурштэтнымі столікамі.

Іван Ждановіч

Драматург Аляксей Дударэў

СА СТУЖКІ НАВІН

“Вянок дружбы” ад Музея Багдановіча

Літаратурны музей Максіма Багдановіча, што ў мінскім Траецкім прадмесці, распачаў новы праект: “Вянок дружбы”. Лёгка згадаць: “Вянок” — адзіны прыжыццёвы зборнік паэзіі творцы. “Як кожная краска-кветка мае свой непаўторны водар, свой характар, так і ў кожнага народа ёсць свая адметная культура, традыцыя, звычаі, — гаварылі ў музеі, калі 7 красавіка праходзіла першая сустрэча. — У плыні праекта “Вянок дружбы” супрацоўнікі музея будуць ладзіць імпрэзы, каб знаёміць наведнікаў з адметнасцямі розных народаў і краін. У тым ліку й тых, прадстаўнікі якіх стагоддзямі жывуць на беларускай зямлі, чые традыцыі сталі элементам нашай культуры, і наадварот — апынуліся пад уплывам беларускага каларыту”.

Выступае танцавальны ансамбль “Эрэбуні”

Распачаўся праект са знаёмства з Арменіяй. Бо 7 красавіка штогод армяне адзначаюць нацыянальнае свята — Дзень мацярынства й прыгажосці. Да таго ж у хрысціян гэта Дабравесце. У такі дзень у Арменіі завяршаецца “Месяц ушанавання жанчын”: гучаць віншаванні, словы падзякі матулям, родным і каханым жанчынам. Музыкальна-забаўляльную й пазнавальную праграму пад назвай “Вянок дружбы: Арменія” музей зладзіў сумесна з Мінскім гарадскім армянскім культурна-асветніцкім таварыствам “Айастан”.

На імпрэзе выступалі артысты, творчыя гурты армянскай дыяспары. У тым ліку й вядомы фальклорны танцавальны ансамбль “Эрэбуні”.

Навукоўцы-беларусы, яднайцеся!

Усё больш нашых супляменнікаў зносяцца між сабою пры дапамозе ІТ-тэхналогій. Скажам, у інтэрнэт-супольнасці “Беларусы ў свеце”, што створана ў Фэйсбуку, цяпер больш за 500 падпісчыкаў. Нядаўна там з’явілася такая інфармацыя: “Паважаныя навукоўцы-беларусы замежжа! Запрашаем вас да супрацы ў інтарэсах навукі. Пад эгідай Дзяржаўнага камітэта па навуцы й тэхналогіях Беларусі створаны нацыянальны навукова-тэхнічны партал для суайчыннікаў. Ён задуманы як віртуальнае месца сустрэчы навукоўцаў з ліку беларусаў замежжа і беларускімі вучонымі для абмену ідэямі, досведам па развіцці супрацоўніцтва. Запрашаем далучыцца!” Далей — спасылка <http://www.scienceportal.org.by/diaspora/>

Пра сам праект, калі ён запрацуе, мы яшчэ раскажам. А пакуль просім усіх чытачоў “Голасу Радзімы” падказаць сваім сябрам, знаёмым, што такі рэсурс ёсць у інтэрнэце ды ім скарыстацца.

Роднае слова ў Польшчы

Наша газета не мае пакуль сталых стасункаў з беларускімі суполкамі ў Польшчы. Аднак пра справы іх, Беларускага грамадска-культурнага таварыства мы час ад часу расказваем. А інтэрнэт падказвае: 3 красавіка ў сядзібе Галоўнага праўлення БГКТ у Беластоку адбыўся 40-ы конкурс “Сцэнічнае слова” — ён ладзіцца для вучняў ліцэяў, студэнтаў і працуючай моладзі. Конкурсная праграма — гэта дэкламацыя вершаў і прозы, сцэнічнае ўвасабленне ўрыўкаў з п’ес беларускіх аўтараў. Каштоўны, дарэчы, фармат для пашырэння беларускай культуры ў свеце! Раім браць 40-гадовы досвед супляменнікаў з Польшчы на ўзбраенне і ў іншых суполках замежжа.

У Беластоку ж на гэты раз у конкурсе паўдзельнічалі 18 ліцэістаў і тэатральная група “Драма” з Гайнаўкі з двума спектаклямі. Імпрэза прайшла з фінансавай падтрымкай Культурнага цэнтра Беларусі ў Польшчы.

Падрыхтаваў Іван Ждановіч

ПОВЯЗЬ ЧАСОЎ

3 Беларусі — паклон Кабзару

Беларусы і ўкраінцы разам адзначылі 205-я ўгодкі Тараса Шаўчэнкі ў Дзяржаўным літаратурным музеі Янкі Купалы

Як шмат значыць для народа кожны таленавіты чалавек! У нашым часе, праўда, некаму здаецца: усё вырашаюць у гэтым свеце людзі з грашыма, пры ўладзе. Ды не ўсё! Бо на занябаным полі, як вядома сялянам спрадвеку, пшаніца не надта ўродзіць, які б ты моцны і разумны ні быў. Каб сабраць добры ўраджай, поле павінна быць не дзікім — асвоеным, апрацаваным, угноеным, не заражаным пустазеллем... Плюс досвед папярэднікаў, тэхніка ды агратэхніка, добры гатунак насення, стараннасць працаўнікоў... Гэтак жа і “народнае поле”, чалавечы патэнцыял краіны фармуецца — стагоддзямі, нібы знакімі ўкраінскі чарназём. А геніі кшталту Тараса Шаўчэнкі дапамагаюць нам — не пустазеллем бязродным расці: сябе лепш разумець, у душу заглянуць, і бачыць прыгажосць у навакольным жыцці ды знаходзіць сваё месца ў ім. Падключацца ў супольную працу на карысць Айчыны, свайго народа свядома — не пад чужым прымусам. І заўсёды памятаць пра свае родавыя карані, парываючыся да высокага Неба.

Тарас Шаўчэнка, як мудры селянін, збіраў свае вобразы й думы на шчодрых чарназёмах багатых культурных, духоўных украінскіх традыцый. Выяўляў, прыадкрываў самім украінцам ды ўсяму свету вялікую, часам і супярэчлівую народную душу ріднай Украіны ў паэтычным слове, малюнках.

Кожны сёння знойдзе ў творчасці Кабзара сваё блізкае, яму найболей сугучнае. Пра тое га-

Алег Вінярскі чытае вершы

варылі выступоўцы й на свяце “Паклон табе, вялікі наш Кабзар!”, што ладзілі 2 сакавіка Дзяржаўны літаратурны музей Янкі Купалы й Мінскае грамадскае аб’яднанне ўкраінцаў “Заповіт” пры падтрымцы Міністэрства культуры нашай дзяржавы, Амбулскага Украіны ў Беларусі. Супольна беларусы ды ўкраінцы адзначылі 205-годдзе з дня нараджэння Тараса Шаўчэнкі (1814–1861).

3 тысяч таленавітых сыноў, дачок Украіны якраз Кабзара ўкраінцы ўпрыгожваюць асаблівай любоўю, шанаваннем. Імя яго стала святыняй, гонарам. А слава пашыраецца за межы краіны. На свяце казалі, што адным з першых твораў Кабзара на беларускую мову пераставаў Янка Купала: лічыў яго духоўным настаўнікам, прысвяціў папярэдніку ў творчасці паэму “Тарасова доля”. Духоўная повязь між Кабзаром і Песняром — абодва мачальныя й зразумелыя: абодва ж народныя паэты стваралі, кожны ў сваёй краіне, новую нацыя-

нальную літаратуру, змагаліся за духоўнае адраджэнне, за дзяржаўнасць, “пачэсны пасад” сваіх народаў сярод іншых.

Адкрывалася канцэртная праграма ў Купалаўскім музеі з песень на словы Тараса Шаўчэнкі “Думі моё, думі”, “Пливе, пливе лебідь”, “По діброві вітер вие”. Іх спяваў фальклорны ансамбль украінскай песні ды абрадаў “Ватра” пад кіраўніцтвам Аляксандра Валодчанкі. Вершы Кабзара чыталі прадстаўнікі

спакваля да ўкраінскай літаратуры, культуры Алег Вінярскі — акцёр і рэжысёр Нацыянальнай дзяржтэлерадыёкампаніі Беларусі. Ён чытаў верш Янкі Купалы “Памяці Шаўчэнкі” ды ўрывавак з яго паэмы “Тарасова доля”.

Пра свае родавыя карані на Украіне й пра роднасць многіх народных песень украінскіх ды беларускіх згадала Ларыса Ядлоўская — мастацкая кіраўніца й дырыжор заслужанага студэнцкага хору Беларускага дзяржаў-

басадар Украіны ў Беларусі Ігар Кізіма зазначыў: літаратурная спадчына Кабзара лічыцца цяпер асновай ўкраінскай літаратуры, сучаснай украінскай мовы. Велізарны ўнёсак выдатнага паэта й мастака ў нацыянальную культуру, ён і цяпер вельмі спрыяе фармаванню нацыянальнай самасвядомасці ўкраінцаў. Як адзначыў Амбулскага, і на беларускай зямлі цэняць творчасць Тараса Шаўчэнкі: таму свечаннем і ўсталяваны непадалёк ад Амбулскага Украіны ў Мінску помнік Кабзару. Бронзавая скульптура, нагадаў Амбулскага, гэта падарунак Кіева Мінску.

Мы ж дададзім: у Беларусі як нідзе ў свеце ўсё для Украінай цэняць Тараса Шаўчэнку. Помнікі яму ёсць і ў Брэсце, Слуцку, Гомелі, Магілёве. А ў вёсцы Карэкаўцы Вілейскага раёна (Міншчына) устаноўлены памятны знак як згадка пра сяброўства Тараса Шаўчэнкі ды ўраджэнца Вілейшчыны, паэта Эдварда Жалігоўскага. Да таго ж у многіх беларускіх гарадах ёсць вуліцы, бульвары Тараса Шаўчэнкі. Пра тое апавядае, дарэчы, і “Слово пра великого Кобзаря”, змешчанае ў праграмцы Літаратурна-музычнага свята ў Купалаўскім музеі.

На вечарыне ж у ДOME дружбы замежныя Амбулскага дэкламавалі на сваіх родных мовах пераставаньня з украінскай вершы Тараса Шаўчэнкі. Сярод іх былі Амбулскага Аўстрыі Алаізія Вергетэр, кіраўнік польскай дыпмсіі Артур Міхальскі, Амбулскага Славакіі Ёзэф Мігаш.

Іван Ждановіч

Выступае мінскі фальклорны ансамбль “Ватра”

розных пакаленняў украінскай дыяспары з Культурна-асветнага грамадскага аб’яднання ўкраінцаў “Обрій” з Калодзішчаў (мінскага прыгарада), а таксама з мінскай суполкі “Заповіт”. Да іх далучыліся й дзеці акрэдытаваных у Беларусі ўкраінскіх дыпламатаў Дмытро Цвердахліб, Артур Ляшэнка, Ганна Шапіра і Маргарыта Андрыічук.

Згадаў пра сваіх родзічаў у Кіеве, пра шчаслівыя месяцы дзяцінства, якія там праводзіў, і як праз родную цётку далучаўся

нага педуніверсітэта імя Максіма Танка “Gaudeamus”. Потым хор, а таксама тэнар Мікіта Ядлоўскі спявалі ўкраінскія народныя песні “Цвіте терен”, “Праля”, “Порі-зала пальчик”, “Туман яром”.

Завяршылася імпрэза ўрачыста: усе, хто быў у Купалаўскім музеі, разам спявалі знакамітую песню на словы Тараса Шаўчэнкі “Реве та стогне Дніпр широкий”.

Дарэчы. 7 сакавіка ўрачыстасць у гонар Тараса Шаўчэнкі прайшла і ў ДOME дружбы. Ам-

НАПЯРЭДАДНІ ПАДЗЕІ

Кніжны фэст у Мірскім замку

На Гродзеншчыне будучым летам ладзяцца сустрэчы з аматарамі гістарычнай кнігі ды не толькі

“Кніжныя сустрэчы ў Мірскім замку” — так называецца фэст, які 15 чэрвеня збярэ чытачоў, выдаўцоў і пісьменнікаў. Любая падзея ў такім унікальным гістарычным месцы — а Мірскі замак, нагадаем, уключаны ў Спіс сусветнай спадчыны ЮНЭСКА — набывае асаблівы змест, непаўторнае гучанне. Таму чакаецца, што й свята кнігі ў Мірскім замку набудзе на Гродзеншчыне новыя адценні.

Першы такі фэст пад назвай “Кніга і час” прайшоў у Гродзен-

скай вобласці 11 чэрвеня 2017-га ў райцэнтры Свіслач. Прысвячаўся 500-годдзю беларускага кнігадрукавання. У гонар знакавай даты гучалі музычныя кампазіцыі, народныя песні, цёплыя словы й вершы — як напамін пра высокую каштоўнасць роднай мовы. Ладзілася й тэатралізаванае прадстаўленне “З кнігай праз вякі”. Прайшоў агляд-конкурс экспазіцый 14 бібліятэк вобласці пад назвай “Бібліятэчная пляцоўка”, раённы конкурс чытальнікаў “Паэзіі чароўныя радкі”. На пляцоўцы “Кніжны кірмаш” прадставілі прадукцыю беларускія выдавецтвы. Госці ды ўдзельнікі “Літаратурнай гасцёўні” мелі магчымасць пагутарыць з пісьменнікамі.

Цяпер фармат кніжнага фэсту будзе крыху іншы: з асаблівай увагай да гістарычнай кнігі. Плануецца круглы стол пад назвай “Гістарычная кніга ў сучасным грамадстве” з удзелам літаратараў, вучоных, выдаўцоў, прадстаўнікоў грамадскасці. Можна будзе пазнаёміцца з творчасцю пісьменнікаў, пачуць гістарычныя апаведы кразнаўцаў, якіх таксама

запросяць на фэст. Збяруцца на яго прадстаўнікі вядучых выдавецтваў краіны, прадставяць свае навінкі, а таксама гістарычную літаратуру, фотаальбомы пра гарады й цікавыя месцы Бацькаўшчыны, літаратуру для дзяцей і моладзі. Кніжкі з фэставых экспазіцый выдаўцы напрыканцы свята перададуць у дар бібліятэцы сярэдняй школы гарадскога пасёлка Мір (Карэліцкі раён). Мастакі выдавецтваў пазнаёмяць наведнікаў з сучаснымі кірункамі ў кніжным дызайне.

Тэатралізаванае адкрыццё фэсту пройдзе на яго галоўнай сцэне. Чакаюцца прэзентацыі кніг Уладзіслава Місевіча “Песняры” і Уладзіміра Ліпскага “Цар”, сустрэчы з сябрамі Саюза пісьменнікаў Беларусі. Гродзенская абласная навуковая бібліятэка імя Я. Карскага наладзіць выставу самаробных кніг і лялек-літаратурных герояў вядомых твораў. Як паведаміў нам кіраўнік Гродзенскага філіялу РУП “Белсаюздрук” Павел Скрабко, расклад імпрэзы цяпер удакладняецца — будзе апублікаваны напярэдадні фэсту. Згаданы філіял, ААТ “Белкніга”, музей “Замкавы комплекс Мір” працуюць над яго насычэннем. Арганізатары свята спрыяюць Мінінфармацыі ды Мінкультуры Беларусі, Гродзенскі аблвыканкам і Карэліцкі райвыканкам.

Ганна Лагун

СПАДЧЫНА

Музыка з Вечнасці

У фонды Дзяржаўнага музея гісторыі беларускай літаратуры з Польшчы перададзены партытуры твораў кампазітара XIX ст. Гедыміна Радкевіча, які паходзіў з арыстакратаў Вялікага Княства Літоўскага ды лічыў сябе літвінам

Дырэктар музея Міхаіл Рыбакоў з каштоўным дарам

Раней, за савецкім часам так было: як багаты — то й не наш... І перакрываліся тым шляхі на ўяўны, але моцны, велізарны Беларусі Мацярык для таленавітых, але багатых людзей. То пра Гедыміна Радкевіча (1834–1891) на Беларусі й не ўзгадвалі, бо ён быў са старажытнага роду (герб “Робог”), з арыстакратаў ВКЛ і найбуйнейшым землеўладальнікам на Віленшчыне. А ідэнтыфікаваў сябе — літвінам, шануючы свае карані. Атрымаў акадэмічную музычную адукацыю ў Еўропе, стаў вядомым у сваім часе кампазітарам: пісаў пераважна вальсы, галопы, мазуркі, полькі.

З красавіка Музею літаратуры перададзены ў дар унікальныя партытуры з Польшчы, у музеі прайшоў фартэп’яны міні-канцэрт “Вяртаем забытыя імёны”, прысвечаны творчасці Гедыміна Радкевіча.

Падрабязна пра тое — у бліжэйшых нумарах “ГР”.

Іван Іванаў

На Кніжным фэсце ў Свіслачы. 2017 год.

Мелодыі сяброўства ў Самары

Урачыстай імпрэзай ды яркай канцэртнай праграмай у Самарскай вобласці адзначылі Дзень яднання народаў Беларусі ды Расіі

На сцэне — шматразовы лаўрэат розных конкурсаў і фестывалю беларускі ансамбль “Каданс”

Тое адбылося 2 красавіка ў плыні традыцыйнага, XV Абласнога конкурсу-фестывалю дзіцяча-юнацкага мастацтва “Единство”, асноўная мэта якога — захаванне й пашырэнне культуры братніх народаў, вялікага досведу сяброўства. “Штогод мы ладзім імпрэзы да Дня яднання, імкнемся зрабіць іх масавымі, цікавымі для ўсіх, — адзначае Ірына Глушкая, прэзідэнтка Самарскай абласной грамадскай арганізацыі “Руска-Беларускае Братэрства 2000”. — Гэта і конкурс-фестываль “Единство”, і партнёрскія стасункі з агульнаадукацыйнымі ўстановамі гарадской акругі Самара. Сёлета на творчым форуме свае таленты паказалі навучэнцы 2-й гімназіі, 120-й школы”.

На пачатку ж урачыстасці, канцэртнай праграмы госці

знаёмліліся з выставамі нацыянальных галаўных убораў і лялек у нацыянальных касцюмах. Дэманстравалася выстава дзіцячых малюнкаў “В единстве наша сила”, праводзілася віктарына пра Саюзную дзяржаву — чатыры яе пераможцы атрымалі беларускія сувеніры, салодкія падарункі. Потым на сцэне гучалі віншаванні ад ганаровых гасцей, кіраўніцтва, прадстаўнікоў дэпутацкага корпусу вобласці, Пасла Беларусі ў Расіі Уладзіміра Сямашкі, а таксама кіраўніка Аддзялення Пасольства Беларусі ў горадзе Уфе Пятра Балтруковіча.

Юлія Цяплянская, кіраўніца моладзевага аддзялення суполкі “Руска-Беларускае Братэрства 2000” нагадала нам: штогодні фестываль рыхтуюць беларусы рэгіёну, і гэта заўжды значная падзея ў ягоным жыцці. Сёлетні

Дзень яднання народаў быў асаблівым як для саміх арганізатараў канцэртнай праграмы, так і для ўдзельнікаў, глядачоў. Як вядома, Беларусь адзначае сёлета 75-годдзе вызвалення беларускай зямлі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў — падзея паўплывала на рэпертуары юных артыстаў. Амаль 2 гадзіны глядачоў радавалі мастацкае слова, песенныя й харэаграфічныя кампазіцыі, маляўнічыя касцюмы ў стылістыцы адзення народаў, якія жывуць на самарскай зямлі.

Традыцыйна канцэртную праграму адкрыў прыгожымі песнямі беларускі вакальны гурт “Каданс”, якім кіруе Іна Сухачэўская. Потым гучала песня “Беларусачка” ў выкананні Ірыны Сакаловай з Цэнтра пазашкольнай адукацыі “Творчество” (педагог у спявачкі — таксама Іна Ігараўна). Лі-

рычную песню “Мир на двоих” выканала школьніца Аіда Акперова з Лігі азербайджанцаў Самарскай вобласці. “Аіда на ўсіх мерапрыемствах радуе нас, — тлумачыць Іна Сухачэўская. — Беларуска-азербайджанскія адносіны ў Самары — на вышыні, мы ласкава-жартаўліва называем іх “БелАз”, і нашае сяброўства мацнее. Далей Аліса Салдатава з Самарскага юрэйскага нацыянальнага цэнтра спявала песню радасці “Хава нагіла”.

Святую атмосферу стваралі й харэаграфічныя кампазіцыі: шырока былі прадстаўлены танцы народаў, прадстаўнікі якіх жывуць у вобласці. Шмат апладысментаў, напрыклад, выклікалі армянскі, грузінскі, рускі народныя танцы. А “Беларускую полку” прадставіў харэаграфічны ансамбль “Радуга” (педагог Наталля Слепава) з 124-й школы.

З асаблівай цеплынёй глядачы й госці сустракалі чытальнікаў мастацкіх твораў. Верш Канстанціна Буйло “Люблю наш край...” чытала Марыя Серабракова з 176-й школы (педагог Алена Балвашэнкава). І хоць верш напісаны ў 1913 годзе, па сваім змесце, эмацыянальнай насычанасці ён вельмі сучасны: “Люблю наш край, старонку гэту, / Дзе я радзілася, расла, / Дзе першы раз пазнала шчасце, / Слязу надолі праліла...”.

Арганізатары канцэрта ўдзячныя сябрам з нацыянальных грамадскіх аб’яднанняў вобласці, гарадской акругі Самара за плённае супрацоўніцтва.

Мікалай Бойка

ВЕСТКІ

Ад беларускіх раўнін да вяршыняў Каўказа

Фільм пад такой назвай стварае школьніца з Кабардзіна-Балкарскі Лія Тхашыгугава

Як вядома, Дзень яднання народаў Беларусі ды Расіі адзначаецца 2 красавіка, ён заснаваны ў 1996 годзе прэзідэнтамі абедзвюх краін. Адзначаючы свята, у Кабардзіна-Балкарскім дзяржуніверсітэце імя Х. М. Бярбекава грамадскі рух “За яднанне, сябры!” зладзіў сустрэчу са студэнтамі 3 курса аддзялення рускай мовы й літа-

Павел Сідарук

ратуры, якія ў рамках вучэбнай праграмы асвойваюць беларускую мову (на курсе 33 студэнтаў). Былі запрошаны актывісты іншых грамадскіх арганізацый.

Гаварылі пра даўнія братэрскія стасункі паміж народамі, традыцыі патрыятычнага выхавання моладзі. Гучалі вершы на беларускай мове. Студэнткі Карына Кодзава, Індзіра Таукава, Мілана Дударова чыталі верш “Бацьку” Рыгора Барадуліна, Айгуль Хабуева і Асіят Таукенава — верш “Зорка Венера” Максіма Багдановіча. Альбіна Азрокава і Фаціма Яганова агучылі па-беларуску ўрываек “У лукомор’я дуб зелёны” з паэмы Аляксандра Пушкіна “Руслан і Людміла”, Заліна Таукава прачытала верш “Вось і лета сышло” Пятруся Броўкі.

Каардынатар навукова-даследчай і праектнай дзейнасці Дзіцячай акадэміі творчасці “Солнечный город” Таццяна Науяніс расказала пра конкурс Саюзнай дзяржавы “Таленты XXI стагоддзя”, у якім ужо 10 гадоў удзельнічаюць школьнікі Кабардзіна-Балкарскі. Адзін з новых конкурсных праектаў: Лія Тхашыгугава з 5-й школы горада Майскі стварае відэафільм “Ад беларускіх раўнін да вяршыняў Каўказа”. Гэта будзе апавед пра дружбу й супрацу нашых народаў ад часоў Вялікай Айчыннай вайны і па сёння. Каардынатар праекта — Павел Сідарук, старшыня руху “За яднанне, сябры!”.

Фелікс Аляксандраў, г. Нальчык

Паміж намі не сцены — масты

У Санкт-Пецярбурзе прайшоў святочны канцэрт “Масты дружбы: Расія — Беларусь”, прысвечаны Дню яднання народаў братэрскіх краін

Слова мост, як вядома, знакавае для жыхароў горада на Няве. Гэтыя інжынерныя збудаванні злучаюць выспы, на якіх стаіць Санкт-Пецярбург, і дазваляюць людзям паспяхова пераадоляваць шматлікія водныя перашкоды. Гэтак жа й масты дружбы, узведзеныя

палітыкамі, работнікамі культуры, мастацтва, навукоўцамі, прадстаўнікамі бізнесу й сілавых ведамстваў, дапамагаюць у руху па жыццёвых дарогах грамадзянам абедзвюх дзяржаў.

У канцэртнай зале Палаца Беласельскіх-Белазерскіх 28 сакавіка сабраліся ветэраны Вялікай Айчыннай вайны, якія ўдзельнічалі ў вызваленні БССР, сябры грамадскіх арганізацый, беларускай нацыянальна-культурнай аўтаноміі, жыхары горада. Іх віталі начальнік упраўлення краін СНД Камітэта знешніх сувязяў Урада Санкт-Пецярбурга Яўген Касюра і кіраўнік Аддзялення Пасольства Беларусі ў Расіі Ігар Заламай.

У святочным канцэрце ўдзельнічалі заслужаныя калектывы Беларусі “Сімфанічны аркестр Маладзечанскага дзяржаўнага музычнага каледжа імя М.-К. Агінскага” пад кіраўніцтвам дырыжора Рыгора Сарока — заслужанага дзеяча культуры Беларусі, а таксама пецярбургскі піяніст Андрэй Бараненка, лаўрэат міжнародных і ўсерасійскіх конкурсаў. Гучалі творы замежных, расійскіх і беларускіх кампазітараў, у

Маэстра Рыгор Сарока з Маладзечна са сваім аркестрам выступае на піцёрскай сцэне ўжо не ўпершыню

тым ліку й пецярбургскага кампазітара Леаніда Левашкевіча, ураджэнца Беларусі.

Рыгор Сарока ўручыў граматы Саюза музычных дзеячаў Беларусі за шматгадовую працу й значны асабісты ўнёсак у развіццё беларуска-расійскіх адносін у галіне культуры піяністу Андрэю Бараненку і кіраўніку некамерцыйнай творчай садружнасці “Маэстра” Леаніду Левашкевічу. Такія ж граматы, вусныя падзякі атрымалі галоўныя арганізатары канцэрта: старшыня камітэта па знешніх і рэгіянальных сувязях Санкт-Пецярбургскай гра-

мадскай арганізацыі ветэранаў вайны (пенсіянераў, інвалідаў), працы, Узброеных сіл і праваахоўных органаў Аляксандр Станкевіч і кіраўнік праекта “Создающий мир” Вячаслаў Заранкоў. Дарэчы, абодва яны — ураджэнцы Беларусі.

Традыцыйны канцэрт у чарговы раз пацвердзіў: народы Беларусі й Расіі моцныя сваім сяброўствам, і па моцных мастах дружбы ідзе ажыўлены культурны дыялог.

Васіль Шалак, г. Санкт-Пецярбург. Фота аўтара.

Кампазітар Леанід Левашкевіч — ураджэнец Беларусі

РЭХА ПАДЗЕЙ

Каб думкі Песняра пачуць і зразумець

У новае выданне зборніка “Санеты” на мовах свету ўвойдуць і пераклады твораў Янкі Купалы, якія зрабіў вядомы расійскі паэт, галоўны рэдактар “Літаратурной газеты” Максім Замшаў

На беларускім інтэрнэт-партале “Созвучие” можна пачытаць, што ў Дзяржаўным літаратурным музеі Янкі Купалы рыхтуецца новае выданне зборніка. Як паведамля дырэктарка музея Алена Ляшкovich, шмат хто лічыць за гонар спрычыніцца да перакладу вялікай паэзіі вялікага творцы: “У музея наладжаны добрыя міжнародныя стасункі. На нашу плячоўку прыходзяць дыпламаты, прыязджаюць госці з розных краін. Мы самі едзем з выстаўкамі ў розныя куткі свету. І як вынік — розныя творчыя, грамадскія праекты. Усё гэта мы робім і дзеля Купалы, і дзеля пашырэння ведання пра Беларусь у свеце”.

Мяркуюцца, што новы зборнік Купалаўскіх санетаў у перакладах пабачыць свет ужо сёлета ў выдавецтве “Мастацкая літаратура”. Цяпер сабраны ў партфель творчага праекта пераклады на армянскую, грузінскую, літоўскую, мангольскую, сербскую, славацкую, чачэнскую, чувашскую, шорскую мовы. Ёсць і пераклады на рускую. Газета “Голас Радзімы” паведамляла: калі сёлета ў лютым праходзіла XXVI Мінская міжнародная кніжная выстава-кірмаш, то свае пераклады прэзентаваў на форуме Максім

Замшаў, галоўны рэдактар “Літаратурной газеты”. Алена Ляшкovich удакладняе, што маскоўскі паэт паўдзельнічаў і ў лотаўскім Міжнародным сімпозіуме “Пісьменнік і час”. Дырэктарка ўдзячна Міністэрству інфармацыі Беларусі за арганізацыйнае спрыянне праекту, наладжванне сувязяў многіх нацыянальных літаратур свету і з Купалаўскім музеем.

Мне пашчасціла быць на мінскай прэзентацыі Максіма Замшава. З ягоных слоў я зразумеў: нешта вало прызнанага маскоўскага паэта, празаіка, крытыка, лаўрэата шэрагу літаратурных прэмій да сустрэчы з творчасцю Песняра. Прынамсі, Максім Адольфавіч згадаў, што жыве ў Маскве на Кутузаўскім праспекце, які пераходзіць у Мінскую шашу. І якраз у скверыку насупраць яго дома ўсталевалі помнік Янку Купалу. Варта дадаць: тое было зроблена да 125-х угодкаў Песняра, аўтары помніка — беларускія скульптары Леў Гумілеўскі ды ягоны сын Сяргей. Адкрылі помнік, дарэчы, “пад знакам трох сямёрак”: 7.07.2007 года. Вось так і пачаўся шлях Замшава да Купалы.

Летась паэту з Мінінфармацыі Беларусі прапанавалі паўдзельнічаць у праекце па перакладзе санетаў Янкі Купалы на замежныя мовы. “Як кажуць: ад такіх прапаноў не адмаўляюцца, — прызнаўся госць. — І праца пачалася. Пераклад паэтычны — наогул вельмі складаная рэч, паколькі ўсе па-рознаму разумеюць, якім ён павінен быць на самай справе. І школы паэтычнага перакладу дзеляцца на дзве процілеглыя групы. Адны перакладчыкі спрабуюць упрыгожыць на мове перакладу тэкст, які пераставае. І тады часта ад арыгінала мала што застаецца. А ёсць яшчэ школа вельмі

Максіму Замшава дыплом Купалаўскага музея ўручае яго супрацоўніца Вольга Пархімовіч

навуковага перакладу: калі раць ісці дакладна за арыгіналам. Але пры тым тэкст пазбаўляецца пэўнай часткай паэтычнасці, прывабнасці на рускай, у прыватнасці, мове. І заўсёды перад перакладчыкам ёсць праблема, ці адна з задач, калі ён сам паэт: прыбраць з канчатковага тэксту ўласныя паэтычныя асаблівасці. Што, дарэчы, цалкам не ўдавалася ў свой час Барысу Пастэрнаку. Ён выдатна перакладаў многае, але ўсюды то быў Пастэрнак: яго характэрныя абарты, мадэлі словаўтварэння... Разумеючы, што паэзія Купалы дасканалая, спачатку я падумаў:

а навошта спрабаваць зраўняцца з тым, што даскалае на блізкай нам славянскай мове? Але ўсё ж рызыкнуў...”

Па словах Максіма Замшава, у Купалаўскіх санетах мала рыфмаў, таму й прасторы для маневру перакладчыку няма. Ён чытаў пераклады 12 санетаў, надрукаваныя ў нумары “Літаратурной газеты” (№ 4 (6675), 30 студзеня — 5 лютага) пад загалоўкам “Любіце будучае міроданьня”, расказваў пра свае адкрыцці ў творах Песняра. І пра творчыя планы. Але пра тое — іншым разам.

Іван Ждановіч

Максім Замшаў з дыпламам і публікацыяй перакладаў санетаў Янкі Купалы ў “Літаратурной газете”

ЛІТАРАТУРНЫЯ ДАЛЯГЛЯДЫ

Ахвярныя хваласпевы Рабіндраната Тагора

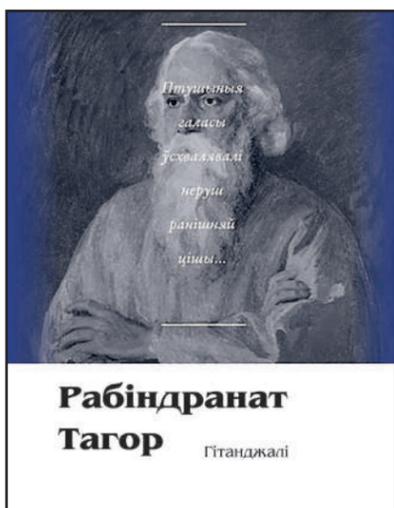
У серыі “Паэты планеты” выдаўца Зміцера Коласа выйшла чарговая кніга перакладаў — зборнік вершаў лаўрэата Нобелеўскай прэміі па літаратуры за 1913 год бенгальскага паэта Рабіндраната Тагора

Варта зазначыць, што засваенне мастацкай спадчыны славутага класіка індыйскай літаратуры пачалося ў Беларусі яшчэ ў 1920-я гады. Сярод першых перакладчыкаў Р. Тагора — і народны паэт Беларусі Якуб Колас. У 1926 годзе Пясняр надрукаваў у 5-м нумары часопіса “Чырвоны сейбіт” у сваім перакладзе верш Р. Тагора “Шапнуў ён: “Мілая, ну глянь...”. І яшчэ адзін верш індыйскага паэта ў перакладзе Якуба Коласа выйшаў у часопісе “Полымя” (1927, № 1). А першая кніга Рабіндраната Тагора па-беларуску — асобнае выданне апаздання-імпрэсіі “Садоўнік” у

1927 годзе. Перакладчык — празаік, крытык, перакладчык Аркадзь Мардвілка (1905–1986).

Новая беларуская кніга Р. Тагора — “Гітанджалі: ахвярныя песнаспевы” (Мінск: Выдавец Зміцер Колас, 2018) выйшла ў перакладах лаўрэата Дзяржаўнай прэміі Беларусі Алеся Разанава: 128 старонак, 250 асобнікаў. Зборнік — адна з амаль чатырох дзясяткаў кніг, якія выдадзены ў серыі “Паэты планеты”. “Далёкі мой шлях, і мая вандроўка доўжыцца век./ На калясных першага промня зары я выехаў/ і вандрую сярод неабжытых сусветаў, пакідаючы/ на шматлікіх планетах і зорках свой след...” Пераклады здзейснены з англійскай мовы — па лонданскім выданні “Гітанджалі (Ахвярныя песнаспевы)” 1913 года. Пісаў індыйскі паэт, драматург, філосаф, мастак, кампазітар, грамадскі й палітычны дзеяч на бенгалі, але

зборнік “Гітанджалі” Рабіндранат Тагор запісаў у 1912 годзе на англійскай мове. Тое было ў часе марской вандроўкі ў Вялікабрытанію. Праз колькі месяцаў вершы выйшлі асобнай кнігай па-англійску. І ў 1913-м Рабінд-

Вкладка беларускага выдання

ранат Тагор стаў першым паэтам-нееўрапейцам — лаўрэатам Нобелеўскай прэміі.

Дарэчы, у серыі “Планета паэтаў” выдадзены раней пераклады на беларускую мову вершаў Сапфо, Франчэска Пятраркі, П’ера дэ Рансара, Уільяма Шэкспіра, Ёгана Вольфганга Гётэ, Габрыэлы Містраль, Амара Хаяма, Шарля Бадлера, Райнэра Марыі Рыльке, Фрыдрых Гельдэрліна, Генрых Гайнэ, Гіёма Апалінэра і шмат каго яшчэ з паэтаў Еўропы, Азіі, Амерыкі. Сярод перакладчыкаў — Макс Штур, Лявон Баршчэўскі, Юрка Голуб, Рыгор Барадулін, Андрэй Хадановіч, Яўген Бяласін, Юрка Гаўрук, Васіль Сёмуха ды іншыя мастакі слова, якія не толькі сёння руляцца, але й раней шчыравалі над пераўважаннем твораў з розных мастацкіх культур, нацыянальных прастораў на беларускую мову.

Сяргей Шычко

СЯБРОЎСКІ ФАРМАТ

Слухае мову стэпавага край

“Беларусь у творчасці і лёсе”: Казахстанскія расказваюць пра сувязь з нашчадкамі Купалы і Коласа

Добрыя стасункі паміж краінамі — гэта добрыя стасункі паміж людзьмі, творчымі асобамі, дзеячамі культуры й мастацтва. І, канешне ж, паміж пісьменнікамі. Пра тое ішла размова на круглым сталі, прысвечаным беларуска-казахстанскім літаратурным сувязям, які прайшоў у Алматы ў ДOME дружбы.

Арганізатарамі сустрэчы выступілі рэгіянальнае грамадскае аб’яднанне “Беларускі культурны цэнтр”, Інстытут літаратуры й мастацтва імя М. А. Ауэзава, Навукова-экспертная група Асамблеі народа Казахстана, Саюз пісьменнікаў Казахстана, Нацыянальная бібліятэка Рэспублікі Казахстан і Дом дружбы горада Алматы.

Мадэратарам сустрэчы выступіла загадчыца аддзела аналітыкі ды знешніх літаратурных сувязяў Інстытута літаратуры й мастацтва імя М. А. Ауэзава, член праўлення Саюза пісьменнікаў Казахстана, кандыдат філалагічных навук Святлана Ананьева. На пачатку былі агучаны вітальныя словы з Беларусі ад Выдавецкага дома “Звязда” і выдавецтва “Мастацкая літаратура”, ад старшыні “Беларускага культурнага цэнтра” Леаніда Піталенкі ды загадчыка сакратарыята Асамблеі народа Казахстана Назара Балгімбаева.

Добры настрой, саму тэму гаворкі скіравалі, выбудавалі кароткія прэзентацыі кніг Любові Шашковай “Луг залаты” (зборнік вершаў пабачыў свет у 2019 годзе ў самы пярэдадзень XXVI Мінскай міжнароднай кніжнай выставы-кірмашу) і Святланы Ананьевай і Алеся Карлюкевіча “Беларусь у творчасці і лёсе: Літаратурны дыялог у прасторы і часе”. Тэму братэрства нацыянальных літаратур у XXI стагоддзі раскрыў у сваім выступленні сакратар Саюза пісьменнікаў Казахстана паэт Бахытжан Канпа’янаў. Намеснік старшыні АНК г. Алматы Казбек Мамсураў выступіў з паведамленнем “Беларусь — край родны”. Старшыня НЭГ АНК г. Алматы, доктар філасофскіх навук Мухтарбек Шайкелеў расказаў пра ролю Асамблеі народа Казахстана ў развіцці двухбаковых навуковых і гуманітарных адносін паміж Беларуссю і Казахстанам. Намесніца дырэктара Інстытута літаратуры й мастацтва імя М. А. Ауэзава, доктар філалагічных навук Альміра Каліева выступіла з дакладам “Пра навуковае супрацоўніцтва з беларускімі выдавецтвамі, навуковымі выданнямі”. Паэт Шамішбай Серыеў звярнуўся да разгляду перакладаў вершаў беларускіх мастакоў слова на казахскую мову.

Пра свае стасункі з Беларуссю раскавалі дзіцячы пісьменнік доктар філалагічных навук Нурдаулет Акыш, доктар гістарычных навук Георгій Кан, паэтка і публіцыстка Рыма Арцемаева, уйгурскі літаратуразнаўца і доктар філалагічных навук Алімжан Хамраеў і шмат хто яшчэ.

Кастусь Ладуцька

Галіна Варажбіт і яе “Сябры”

З прыходам вясны актывізавалася праца беларускай суполкі “Сябры”, што ва ўкраінскім горадзе Чарнігаве. А ў самой кіраўніцы й на лецішчы — пара сяўбы.

Кіраўніца БНКТ “Сябры” Галіна Варажбіт напісала ў рэдакцыю пасля міжнароднага Дня роднай мовы: беларусы Чарнігава паўдзельнічалі ў круглым сталю, прысвечаным гэтай даце. Імпрэза з удзелам навукоўцаў, мастакоў, прадстаўнікоў нацыянальных суполак ладзілася 21 лютага па ініцыятыве вядомай падзвіжніцы-мовазнаўцы Людмілы Зіневіч у Чарнігаўскай гарадской бібліятэцы імя М. Кацюбінскага.

У сваім допісе Галіна Міхайлаўна запэўніла: Чарнігаўская гарадская грамадская арганізацыя “Беларускае нацыянальна-культурнае таварыства “Сябры”,

беларуску: “Паважаныя сябры! Сардэчна запрашаем вас у беларуска-ўкраінскую сям’ю!”.

За гарбаткай расказала, што Варажбіт яна — па мужы. Мы глянулі: на яе старонцы ў “Однокласніках” у дужках паддзена й дзявочае прозвішча: Шаховіч. Родам з мястэчка Крывічы Мядзельскага раёна Міншчыны. Раней то была тэрыторыя Ашмянскага павета, Віленскага ваяводства ВКЛ. З даўніх часоў мястэчка ўпрыгожвае касцёл, і па лініі мамы ў родзе Галіны ўсе былі католікі, па бацькавай жа — праваслаўныя. Хрысцілі дзяўчынку ў праваслаўнай царкве, а значна

скую Еўпаторыю з падзякай за тое, што паспрыяў нараджэнню беларускай суполкі ў Чарнігаве. З ягонаю парады ўсё й пачалося: прыдумалі назву, зарэгістравалі суполку 16 ліпеня 2003 года, пачалі запрашаць у яе беларусаў горада й вобласці праз радыё, тэлебачанне, газеты. Суполкай кіруе ўвесь час Галіна Варажбіт, з’явіліся ў яе намесніцы: спачатку Тамара Сцяпанюна Дзіміцерка, крыху пазней — Ніна Трафімаўна Камінская. Кіраўніцы яны заўсёды ва ўсім дапамагаюць.

У суполцы няма цяпер сталага памяшкання, а збіраліся беларусы ў Арт-клубе: ладзілі

зі з 15-годдзем утварэння суполкі ўзнагародзіў яе “за актыўны ўдзел у захаванні й пашырэнні беларускіх традыцый”.

Адказваючы на пытанне журналістаў пра сям’ю, Галіна Міхайлаўна расказала, што яе старэйшы сын Сяргей працуе псіхолагам, дачка Таццяна — ва ўпраўленні эканомікі гарсавета. Цяпер у дэкрэтным адпачынку, бо гадуе першына Кірыла. Малодшы сын Аляксандр заняты на сэрвісным прадпрыемстве інжынерам па ахове працы. Нявесткі з сынамі падарылі бабулі трох унучак: Лілю, Лізу і Яраслаўку — ёй хутка 2 гады. Самой беларусцы ў Чарнігаве жывецца камфортна: “Я вельмі люблю Чарнігаў. Мне Богам дадзены гэты горад”. Пры тым з цеплынёй згадвае чысты, ахайны Мінск, на які Чарнігаў з новым мэрам становіцца падобным. Галіна бывала раней у Беларусі па два разы на год, наведваючы маму (ёй 85 гадоў). Цяпер тое стала дарагавата, ездзіць на год раз. Паколькі ў Беларусі абвешчаны Год малой Радзімы, то яна сустрэлася з землякамі, старшакласнікамі ў роднай школе, куды яе запрасілі, расказвала пра сваё жыццё, пра Украіну й горад, у якім жыве. Згадала й тое, што ў 2016-2017 гадах яна была ў складзе Кансультацыйнага савета па справах беларусаў замежжа пры Міністэрстве замежных спраў Беларусі.

Галіна Міхайлаўна не дарма ўсё жыццё была спалучана з сельскай гаспадаркай. Тыя веды й цяпер запатрабаваны на лецішчы, дзе на 8 сотках працавітая беларуска збірае важкі ўраджай: “Усё, што можна, вырошчваем самі. На сталю заўсёды свае памідоры, гурочки, балгарскі перац, яблыкі, вінаград... Раблю шмат нарыхтовак на зіму. Сёлета ўрадзілі яблыкі “Слава пераможцу” і “Гранштэйн”, то закрыла 50 трохлітровых слоікаў яблычнага соку, па 30 толькі літровых слоікаў памідораў, перцаў і гуркоў. Вельмі смачныя атрымліваюцца ў мяне квашаныя вострага пасолу памідоры й кансерваваныя маленькія гурочки-карнішоны”. А ля дома ў гаспадыні шмат кветак: цвітуць з ранняй вясны пралескі,

Галіна Варажбіт

вырабы з лазы й саломы. Гаспадыня звяртае ўвагу на вазачку, што зроблена з карэльскай бярозы, якая расла на Бацькаўшчыне ў Мядзельскім раёне. У скрынцы “жывуць” прыгожыя лялькі-беларусы Ясь і Яніна ды Янак з Алёнай. Ёсць і “Шаргуны шчасця” — званочки такія. Калі патрымаць іх, задумаць жаданне ды пазваніць тры разы, то жаданне абавязкова спраўдзіцца.

Расказала Галіна Міхайлаўна гасцям, як гагуюца беларускія калдуны, а потым і пачаставала іх смакоццем. Страва падобная да знакамітых дранікаў, але з начынкай: мясным фаршам. Ну а паколькі многія нашы чытачы рэцэпт ведаюць, то спыняцца на ім не будзем. Дарэчы, журналісты высветлілі: у Галіны Варажбіт ёсць свой канал на YouTube, яна там расказвае і паказвае, як гагуюца дранікі ды іншыя беларускія нацыянальныя стравы, чытае свае вершы. А яе сябры па суполцы, у тым ліку ўжо згаданая Ніна Камінская, гавораць пра Галіну Міхайлаўну з цеплынёй, бо яна “добрая, вясёлая, прыгожая, мудрая й мэтанакіраваная жанчына, верная і надзейная сяброўка, якая заўсёды гатовая прыйсці на дапамогу і парадаў, і справай”. Падкрэсліваюць: яна аддае шмат энергіі, сіл, каб жыла суполка, праходзілі розныя імпрэзы, што спрыяюць пашырэнню беларускай культуры ў Чарнігаве, умацаванню сяброўскіх стасункаў паміж беларусамі ды ўкраінцамі.

У лісце ў рэдакцыю Галіна Міхайлаўна патлумачыла: стваралася суполка “Сябры” дзеля таго, каб развіваць і пашыраць культурныя, духоўныя народныя традыцыі, абрады й святы беларусаў сярод прадстаўнікоў дыяспары ды іх сем’яў. І амаль за 16 гадоў працы БНКТ “Сябры” шмат было зроблена. Суполка ўваходзіць у склад Усеўкраінскага саюза беларусаў, мае цесныя кантакты з Бацькаўшчынай, Амбасадай Беларусі ва Украіне, рознымі культурнымі ўстановамі Чарнігава ды Украіны. Прыжыліся ў Чарнігаве “Беларускія вячоркі”: іх суполка праводзіць рэгулярна. Прыйсці на іх можа кожны ахвочы. “У сяброўскай, сардэчнай атмасферы мы зносімся, гучаць беларускія песні пад баян, — піша Галіна Варажбіт. — Калі нехта быў у Беларусі, апавядае, што пабачыў. І беларускія навіны са СМІ абмяркоўваем, і свежыя нумары газеты “Голас Радзімы” чытаем. Ёсць і шэраг іншых “фарматаў” для нашых сустрэч. Такая праца — гэта ўжо частка нашага жыцця, але й жыцця беларусаў свету, нашай культуры, традыцый, мовы”.

Іван Ждановіч

У гасцінай гаспадыні Галіны Варажбіт шмат сяброў

якая летась адзначыла 15-годдзе, мае больш за 100 сяброў і па-ранейшаму працуе. Згадала, як на пачатку года разам з сяброўкай Нінай Камінскай былі яны ў прамым эфіры перадачы “Ранок на UA: Чернігів” на абласным тэлебачанні. Размова ішла пра захаванне беларусамі роднай мовы, народных традыцый, абрадаў і святаў, а таксама пра сяброўскія й культурныя сувязі між Украінай і Беларуссю. Асаблівы акцэнт у Калядную пару зрабілі на дзеях, абрадах беларусаў, спалучаных з Навагодне-Каляднымі святамі, Раством. А праз колькі дзён актывісты суполкі былі на сустрэчы “Ми всі українці. Тільки з різним корінням” у намесніцы старшыні аблдержадміністрацыі Наталлі Раманавай. Сабраліся там прадстаўнікі розных нацыянальна-культурных таварыстваў, гаварылі пра дасягненні, планы на будучыню. Дарэчы, падключана да дзейнасці суполкі таксама й чарнігаўская пісьменніца-беларуска Святлана Новік.

Каб даведацца больш пра саму Галіну Варажбіт, клікнулі мы ў падмогу інтэрнэт. І даведліся: летась у маі адзначыла яна 60-я ўгодкі. Калегі з чарнігаўскага партала Gorod.cn.ua ў кастрычніку 2018-га гасцявалі ў гаспадыні. Расказалі як пра “цудоўную душэўную жанчыну з вялізнай пазітыўнай энергіяй, пра яе вялікую дружную сям’ю”, так і пра фірменныя калдуны — беларускую страву, якая для журналістаў гатавалася. А сустрэла іх спадарыня Галіна з яблычным дамашнім пірагом на ганку свайго дома з вітаннем па-

пазней у той жа царкве — і мужа Галіны. Усе дзеці ў Крывічах, згадвае, выхоўваліся ў глыбокай веры, з захаваннем усіх народных і хрысціянскіх традыцый.

Пасля школы Галіна закончыла з высокімі ацэнкамі Беларускі сельскагаспадарчы тэхнікум і атрымала спецыяльнасць тэхніка-пчяляра. Працягнула навучанне ў Кіеўскай сельскагаспадарчай акадэміі. Спачатку мела складанасці з навучаннем і зносінамі па-ўкраінску. Але з часам вывучыла мову, хоць і беларускі акцэнт застаўся. У акадэміі ж сустрэла будучага мужа — украінца родам з Чарнігаўскага раёна. Пасля заканчэння вучобы маладыя спецыялісты 3 гады адпрацавалі ў калгасе, затым пераехалі ў Чарнігаў. Прайшло 40 гадоў. У сям’і нарадзіліся, выраслі два сыны й дачка, ёсць і ўнукі. Галіна Міхайлаўна 28 гадоў працавала ў абласным упраўленні сельскай гаспадаркі, ужо 4 гады як на пенсіі.

Вось што згадала яна пра стварэнне суполкі “Сябры”: “У 2003-м у аблдержадміністрацыю прыехаў Надзвычайны і Паўнамоцны Амбасадар Рэспублікі Беларусь Віталій Курашык, і губернатар мяне папрасіў распавесці гасцю пра жыццё беларусаў на Украіне. Пра сваё жыццё я магла шмат расказаць, а колькі беларусаў жыве ў Чарнігаве й вобласці — не ведала. Тады Амбасадар і прапанаваў стварыць у Чарнігаве ўкраінска-беларускую суполку”. Так што шанюўнаму земляку Віталію Курашыку дасылаем прывітанне ў цёплую крым-

“Беларускія вячоркі”, чайвалі, песні спявалі, вершы чыталі, дзяліліся адзін з адным навінамі. Чарнігаўскія “Сябры” — гэта як адна вялікая сям’я, без плётак і спрэчак. Там ёсць вакальны дуэт “Сяброўкі” (Валянціна Васілюк і Валянціна Качубей), дзіцячы танцавальны гурт “Ягадкі”. Галіна Варажбіт з унучкай Лізай, Ніна Камінская на розных імпрэзах чытаюць вершы, байкі на беларускай мове.

Калі летась 3 красавіка ў Чарнігаве з афіцыйным візітам быў Амбасадар Беларусі Ігар Сокал, то “Сябры” прымалі яго, мэра ды іншых гасцей у Цэнтры народных

Беларусы на Міжнародным фальклорным фестывалі нацыянальных культур “Поліське коло” ў Чарнігаве

рамёстваў для дзяцей і юнацтва. Ігар Сяргеевіч прывёз супляменнікам у падарунак 9 прыгожых нацыянальных беларускіх касцюмаў — кожны коштам \$ 550. А ў верасні 2018-га Амбасадар у сувя-

прымула, нарцысы, потым цюльпаны, гіяцынты, лілеі...

У доме кіраўніцы суполкі “Сябры” шмат розных сувеніраў і прадметаў з Беларусі: мастацкія кнігі, слоўнікі, энцыклапедыі,

З Друі шлях на Байканур

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

Таленавітыя нашчадкі каваля Яўлампія

Як яму, юнаку з маленькага пасёлка на Дзвіне, удалося дазнацца, з чаго пачынаецца шлях у космас, а потым скіраваць туды свайго сына? Пра тое спрабавала выпытаць у Германа Аляксеевіча. “Ні аб чым такім я спачатку й не думаў! — смеецца ён. — Але ўспамінаю: калі ў кастрычніку 1957-га па радыё аб’явілі пра запуск у касмічную прастору штучнага спадарожніка Зямлі, то мы, 13-гадовыя дзурскія хлапчкі, лежачы на стозе духмянага сена, узірліся ў неба ва ўсе вочы. Спрабавалі той спадарожнік разгледзець. І перажывалі, што не бачым. Не пакінуў нас абыякавымі й палёт Гагарына ў космас”.

Нарадзіўся Герман Арцём’еў напрыканцы вайны, у 1944 годзе, у мястэчку Друя Браслаўскага раёна (раней Мёрскага), што на Віцебшчыне. Яго дзед, кавалі Яўлампія, там усе добра ведалі. Маці, Дамініка Яўлампіеўна, працавала ў калгасе. Бацька, Аляксей Фірсавіч, быў шаўцом. Добры абутак шыў. І дасюль, пэўна, недзе на гарышчы хаты ў Друі захоўваюцца дзве яго зінгераўскія швейныя машыны.

У 1951-м Герман пайшоў у школу. Ёсць і фотаздымак усяго класа, у якім ён вучыўся. На ім наш герой усмешлівы, трохі гарэзлівы хлопчык. Герман Аляксеевіч доўга можа раскаваць пра дзяцінства ў Друі. Згадвае, як з сябрам Янкам Міцкевічам ездзі-

Аляксеевіч паступіў у Васількоўскае ваеннае авіяцыйна-тэхнічнае вучылішча, непадалёку ад Кіева, якое паспяхова закончыў у 1965 годзе. Пасля службы ў авіяцасці ў Крывым Розе, яго, як добрага спецыяліста, начальства накіравала ў Рыжскае вышэйшае ваеннае інжынернае вучылішча імя Якава Алкніса: прадаўцаць набываць новыя веды. Дарэчы, пад час вучобы ў Рызе курсант і сустрэў Вольгу Мікалаеўну, якая там жыла з дзяцінства. Яе бацька, таксама ваенны, пераехаў у Рыгу з Находкі, калі ёй быў толькі годзік. Хутка, у 1970-м, у маладых нарадзіўся сын Алег, якому накіравана было стаць касманаўтам. Пасля заканчэння вучобы беларус атрымаў спецыяльнасць інжынера-механіка лятальных апаратаў і быў накіраваны служыць у горад Ленінск (цяпер Байканур), куды й паехаў разам з жонкай і сынам.

Спачатку служыў у авіяцыі, потым працаваў на абслугоўванні “Бурана” — многія памятаюць той арбітальны карабель-ракетоплан савецкай шматразовай транспартнай касмічнай сістэмы. За добрую службу Герман Арцём’еў неаднаразова ўзнагароджваўся — таму сведчаннем і шматлікія медалі на грудзях, якія можна пабачыць на фотаздымку і ў гэтым артыкуле. Адзін з іх — “За баювыя заслугі”. Пасля службы ў Ленінску (з 1995 года — Байканур), сям’я пераехала жыць у Талін. Алег на той час паспеў закончыць 8 класаў сярэдняй

Герман Аляксеевіч з сынам-касманаўтам у дзень прысваення яму звання Героя Расіі на тэрыторыі Маскоўскага Крамля

будзь, а ў Друю. Герман Аляксеевіч раскавае: калі яго сын першы раз у пяць гадоў сышоў з трапа самалёта і ўбачыў зялёную траву — во было дзіва! Алег любіў гасцяваць у бабулі Дамінікі, дзядулі Аляксея. І тыя заўсёды былі рады ўнукам — Алег у Таццянай. Дзецям у Друі — раздолле: купаліся, лавілі рыбу, хадзілі па ягады й грыбы з дарослымі.

Дзядуля касманаўта пайшоў з жыцця ў 1981-м, бабуля — у 1988-м, так што сваім багатым жыццёвым досведам з унукамі яны паспелі падзяліцца. Сям’я афіцэра Арцём’ева тады жыла ў Таліне.

У космас хочацца яшчэ

У 1986-м Алег Арцём’еў па радзе бацькоў паступіў у Талінскі палітэхнікум. Закончыў на выдатна ў 1990-м, атрымаў дыплом па спецыяльнасці “Электраабсталяванне прамысловых прадпрыемстваў і ўстановак”. Яго бацька згадаў: вельмі добрая ў Алега ў тэхнікуме была выкладчыца па фізіцы, патрабавальная. Таму й фізіку сын вывучаў з вялікай ахвотай. А ў 1998-м ён закончыў Маскоўскі дзяржаўны тэхнічны ўніверсітэт імя М. Э. Баўмана па спецыяльнасці “Тэхніка й фізіка нізкіх тэмператур”. “Я па адукацыі інжынер-механік”, — гаварыў у адным з інтэрв’ю касманаўт Алег Арцём’еў. Дарэчы, як і яго бацька: ён таксама інжынер-механік, хоць і ваенны. Вось як цікава перадалося майстэрства ад дзед-кавалі Яўлампія! У размове з Германам Аляксеевічам спрабуем разабрацца: пэўна ж, гэта не выпадакнасць. І ён урэшце гатовы прызнаць, што ўсё ж такі лёс існуе.

“Раней у космас бралі толькі лётчыкаў, якія паляталі на знішчальніках або на іншых самалётах. А сёння бяруць таксама інжынераў-механікаў, прадстаўнікоў любых іншых спецыяльнасцяў”, — задаволены такімі абставінамі бацька касманаўта. І знаёміць мяне з кнігай Сяргея Жукава “Стать космонавтом! Суб’ектыўная гісторыя с абратнай сувязю”. Аўтар праходзіў навучанне ў касмічным атрадзе разам з Алегам Арцём’евым, але ў космас не патрапіў: змяніліся патрабаванні. Герман Аляксеевіч упэўнены, што на МКС патрэбны й журналісты, якія змогуць добра ўсё апісаць, што і як там адбываецца.

Алег Арцём’еў, па словах бацькі, задумаўся ўпершыню аб палёце ў космас пасля заканчэння ўніверсітэта, калі ўладкаваўся на працу ў ракетна-касмічную карпарацыю “Энергія” імя С. П. Каралёва. Герман Аляксеевіч падтрымаў яго жаданне паспрабаваць паступіць у атрад касманаўтаў. І ў 2003-м Алег туды быў залічаны. Бацька цікавіўся поспехамі сына на працягу ўсяго тэрміна агульнакасмічнай падрых-

тоўкі ў ЦПК імя Ю. А. Гагарына. І ўяўляю сабе, як радаваўся, калі сын пасля паспяховага здачы экзаменаў атрымаў кваліфікацыю “касманаўт-выпрабавальнік”.

Герман Аляксеевіч і Вольга Мікалаеўна раскаваюць, што ў 2014 годзе, калі сын ляцеў у космас упершыню, вельмі непакоіліся. Самыя “экстрэмальныя” моманты — гэта, як вядома, старт карабля і пасадка спускальнага апарата, які ў атмасферы моцна пераграваецца. Вольга Мікалаеўна і на касмадроме не паехала, калі быў запуск. А Герман Аляксеевіч быў там разам з нявесткай і ўнукам Савелем. Апошні, згадае дзядуля, пабачыўшы, з якой хуткасцю ракета панесла ад яго бацьку, з жалем заплакаў. “А ў другі раз, у 2018-м, калі Алег ляцеў у космас, то я перажываў менш, бо пазнаёміўся з экіпажам карабля, астранаўтамі з NASA: амерыканцамі Эндру Фойстэлам і Рычардам Арнольдам. Вельмі добрыя хлопцы. У космасе, дзе людзі рызкуюць жыццём, усё неістотнае поўнаасцю адпадае. Там яны жывуць як адна сям’я. І пасля вяртання на Зямлю наведваюцца адзін да аднаго ў госці”, — раскавае Герман Аляксеевіч.

На яго думку, вельмі важна, каб члены касмічнай экспедыцыі супадалі па характарах. Нездарма ж іх правяраюць на псіхалагічную сумяшчальнасць: прыйдзецца доўгі час быць разам у закрытым асяроддзі МКС. І таго, хто не ўмее з іншымі ўжывацца, у космас не бяруць. Што да Алега Арцём’ева, то бацькі раскаваюць: у іх сына заўсёды было шмат сяброў. І ў Ленінску, і ў Таліне. Нават цяпер, калі касманаўт прыязджае наведваць бацькоў у Віцебск, яго тэлефон не змаўкае: то казахстанскі горад Байканур на сувязі, то Масква... “Алег заўсёды гатовы дапамагчы сябрам, нягледзячы на абставіны”, — з гонарам кажа Арцём’еў-старэйшы.

Калі я была ў Віцебску, бацькі чакалі сына ў госці. Потым я дазналася, што сын прыязджаў у Віцебск разам са сваёй жонкай Ганнай і 8-гадовым сынам Савелем. Дачка касманаўта 1,5-гадавалая Анфіса засталася ў Падмаскоўі чакаць бацькоў. Праз два дні тыя паспяшаліся да яе. (Дарэчы, жонка Алега Арцём’ева Ганна нарадзілася ў Баранавічах у сям’і ваенных, якія ў хуткім часе пераехалі жыць пад Маскву.) Хацелася Герману Аляксеевічу і Вользе Мікалаеўне, каб іх сын даўжэй пагасцяваў, але ўсё ж вымушаны былі гасцей адпусціць. Бо ведаюць ад сына, што “космас — гэта як наркотык. Калі ты там пабываў аднойчы, то хочацца пабываць і яшчэ”.

Ганна Лагун

Сям’я Арцём’евых у горадзе Байкануры

лі на пароме за рэчку ў суседнюю вёску П’едрую: сёння тая ўжо за мяжой, на тэрыторыі Латвіі. Друя таксама — у прымежнай зоне, там усталяваны прапускны рэжым. Цяпер набываць на другім беразе Дзвіны, якая падзяляе Друю й П’едрую, не так проста. А за савецкім часам жыхары вёсак наведваліся адзін да аднаго ў госці, разам адпачывалі на пляжы, што на выспе пасярод ракі. У Друі на той час ладзіўся шматлюдны кірмаш, дзе гандлявалі-адпачывалі як беларусы, так і латышы. Любіў туды хадзіць з бацькамі й Герман.

Ён памятае: пазней у Друі з’явіліся людзі, якія прапанавалі хлопцам, ужо моцным старшакласнікам, прайсці медкамсію, паступіць у Чарнігаўскае вышэйшае лётнае вучылішча. Хоць дакладна туды юнаку патрапіць не пашанцавала, ды ўсё ж ваенным ён стаў. У хуткім часе Герман

школы № 211 у Ленінску, а маладшая за яго на сем гадоў сястра Таццяна — некалькі класаў пачатковай школы.

На маё пытанне, чым увес той час для яго была Друя, Герман Аляксеевіч, як уласціва жонкаму ваеннаму, адказвае коротка й па сутнасці: “Друя — гэта аазіс. Нездарма ж побач з ёю — Браслаўскія азёры, Дзвіна”. Тым, хто ніколі не быў у пустыні з саланчакамі й такырамі, там, дзе расце хіба вярблюдавая калючка, а іншая зеляніна хутка выгарае на сонцы, такое слова спачатку можа падацца не зусім трапным. Але для Арцём’евых, якія 15 гадоў жылі ў Ленінску Кзыл-Ардзінскай вобласці Казахстана, багатыя на расліннасць берагі Дзвіны ў роднай Друі мроіліся ў снах казахстанскай суровай зімой і засушлівым летам. На працягу года Арцём’евы шмат працавалі, каб раз на год паехаць адпачыць не куды-не-

Даведка. Першы палёт Алега Арцём’ева пачаўся 26 сакавіка 2014 года ў 01:17 MSK. Арцём’еў стартаваў у якасці бортінжынера карабля “Союз ТМА-12М”, бортінжынера 39-й і 40-й асноўных экспедыцый МКС разам з Аляксандрам Скварцовым і Сцівенам Свонсанам. 28 сакавіка карабель паспяхова састыкаваўся з МКС. Даўжыня палёту — 169 сутак. Пасадка пілаціруемага карабля “Союз ТМА-12М” адбылася 11 верасня 2014 года ў 06:23 MSK.

Другі палёт Алега Арцём’ева пачаўся 21 сакавіка 2018 года. Экіпаж карабля “Союз МС-08” у складзе камандзіра карабля Алега Арцём’ева, бортінжынераў Эндру Фойстэла і Рычарда Арнольда (NASA) у 20:44 MSK стартаваў з касмадрома Байканур да МКС. 23 сакавіка карабель паспяхова састыкаваўся з МКС. Праз 197 дзён знаходжання ў космасе касмічны карабель “Союз МС-08” адстыкаваўся ад МКС і вярнуўся на Зямлю. Пасадка пілаціруемага карабля завяршылася ў 14:45 MSK.

Алег Арцём’еў тры разы выходзіў у адкрыты космас. Агульная працягласць работ у адкрытым космасе склала 20 гадзін 20 хвілін.

Буслы — вернуцца

У Новасібірскай вобласці жывуць тысячы нашых супляменнікаў. Падтрымліваць сувязі з гістарычнай Бацькаўшчынай ім дапамагае Новасібірскі цэнтр беларускай культуры.

Кажуць, новыя справы, пачаткі ў першай дэкадзе года, найбольш жыццяздольныя. То будзем спадзявацца, што паспрыяе больш цесным беларуска-сібірскім кантактам і візіт дэлегацыі Новасібірскай вобласці на чале з губернатарам Андрэем Траўнікавым у Беларусь на пачатку 2019-га. (Чытайце пра тое: “І сябры, і свякі” — ГР, №3, 12.02.2019. — Рэд.) Міністр культуры вобласці Ігар Рашэтнікаў і прадстаўнікі ўстаноў культуры рэгіёну абмеркавалі перспектывы супрацоўніцтва з беларускімі калегамі. У складзе дэлегацыі была й Анастасія Дзяменцьева, кіраўніца Новасібірскага цэнтра беларускай культуры:

— У Беларусь паехалі прадстаўнікі бізнесу, навукі й культуры. Усё праходзіла на вельмі высокім узроўні. У першы дзень мы наведзілі Магілёў. А ў нашага Цэнтра даўня сяброўскія сувязі з установамі культуры Магілёўшчыны. Яднаюць нас і сумесныя праекты — скажам, Міжнародны конкурс сацыяльнага кіно й рэкламы “Матывацыя — Еўразія”, за сумесную арганізацыю якога рэктар Беларуска-Расій-

Анастасія Дзяменцьева

скага ўніверсітэта ўрачыста ўручыў мне Падзячнае пісьмо. Уразіла ўсіх выступленне Сібірскага хора — ён купаўся ў аваячых беларускай публікі. Ключавой падзеяй візіту стала IV пасяджэнне Савета дзелавога супрацоўніцтва між урадамі Беларусі ды Новасібірскай вобласці. Дарчы, і Новасібірскі ЦБК неаднаразова там узгадваўся — як важнае звяно ў ланцужку нашага культурнага супрацоўніцтва.

Важна, што ў часе візіту мы падпісалі новыя пагадненні, адно з іх — з Рэспубліканскім цэнтрам нацыянальных культур. І ўжо ёсць ад таго плён: выкладчык па вакале з Беларусі ўвайшоў у склад журы нашага штогадовага Міжрэгіянальнага конкурсу беларускай творчасці “Ад Палесся да Сібіры нясіце, буслы, вясну!”. Цяпер, сведчаць перапісы, у Новасібірскай вобласці жыве каля 8 тысяч чалавек, якія маюць беларускія карані. Падаецца мне, іх значна больш, але вельмі хутка ідуць працэсы асіміляцыі. Ды ўсё ж многія тут зацікаўленыя падзеямі ў Беларусі, у тым ліку й спартыўнымі. Таму паміж Новасібірскім ЦБК і Фондам “Дырэкцыя П Еўрапейскіх гульняў 2019 года” падпісана пагадненне аб супрацы, дзякуючы якому “сібірскія беларусы” змогуць быць у курсе важных падзей на Бацькаўшчыне.

Так што мая рабочая паездка паспрыяла ўмацаванню раней заснаваных культурных сувязяў. А яны “сплечены” ўручную, вельмі акуратна і на доўгі гады.

А ці ведаеце вы, што асновы акуратнасці, цяплявасці, гаспадарлівасці раней у беларусаў “выкладаліся” ў сям’і... праз пляценне лапцяў? Яшчэ й на пачатку XX стагоддзя сяляне Расіі, Беларусі насілі такі абутак. Берасцянікі, вязавікі, мачальжнікі, ліпавікі... Шмат назваў у лапцяў было, і вядомых прымавак пра іх нямала. Хоць “мода на лапці” даўно прайшла, ды цікаваць да спосабу іх вырабу не знікае. І шмат ахвочых было ў вобласці наведаць майстар-клас па пляценні лапцяў, зладжаны Новасібірскім ЦБК. Таямніцамі справы дзялілася Людміла Ізмайлава — дасведчаны педагог і майстар, уладальніца дыпламаў і ганаровых грамад. Дзякуючы Людміле Мікалаеўне тэорыя станавілася практыкай: ахвочыя спрабавалі сплесці свае вырабы, якія забралі на памяць.

“Лапцевы майстар-клас” праходзіў на пачатку сакавіка ў плыні XIII Міжрэгіянальнага конкурсу беларускай творчасці “Ад

Палесся да Сібіры нясіце, буслы, вясну!”, які ладзіў наш Цэнтр. Як згадалася, у склад журы ўвайшоў гасць з Беларусі Аляксандр Валодчанка — старэйшы выкладчык кафедры беларускай народна-песеннай творчасці Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры й мастацтваў. Напярэдадні конкурсу шануюны гасць правёў двухдзённы семінар-практыкум для кіраўнікоў творчых калектываў. Спачатку ў нашым Цэнтры Аляксандр Юр’евіч зна-

Спявае Аляксандра Сарокіна

ёміў удзельнікаў са сваёй прафесійнай дзейнасцю, раскаваў аб працы са студэнтамі, дзяліўся метадычнымі матэрыяламі з калегамі. Потым у Новасібірскім каледжы культуры й мастацтваў была практычная частка: майстар-клас па рабоце з пеўчым калектывам. Гасць, як дасведчаны выканаўца народных песень, дзяліўся са студэнтамі прафесійнымі сакрэтамі. Па заканчэнні семінара-практыкума ўсе яго ўдзельнікі атрымалі сертыфікаты.

Што да самога конкурсу, то ён прайшоў “на ўра”. Ужо 13 гадоў беларуская творчасць актыўна пашыраецца на Сібірскую зямлю, жыве дзякуючы людзям, якім культура, здавалася б, далёкай Беларусі доўга блізка. За час конкурсаў вырасла цэлае пакаленне: тыя ўдзельнікі, якія 13 год таму былі маленькімі, падраслі, рэпертуар іх змяніўся — але не стаў менш беларускім. Пошукі свайго стылю, стварэнне вобраза й пастаноўка нумара, шматлікія рэпетыцыі ўдзельнікаў у сукуп-

Тэатр народнай песні “Вясёлка” выступае на конкурсе

насці з працяглай падрыхтоўкай арганізатараў конкурсу — гэта як своеасаблівы маяк для палескіх буслоў, што нясуць доўгачаканую вясну ў Сібір. А вясна заўсёды ёсць пачатак чагосці новага. І наш конкурс — яркае таму пацвярджэнне. Калі раней ён меў дзіцячы й юнацкі характар, то цяпер у ім моцна паўдзельнічаць выканаўцы й калектывы старэйшыя за 18 год. Таму і ўдзельнікаў было — каля 400.

Рэгістрацыя, рэпетыцыя... Можна пачынаць! Удзельнікаў і гасцей конкурсу вітае кіраўніца ЦБК Анастасія Дзяменцьева: жадае канкурсантам трошкі творчай удачы. Свята наведваў і Андрэй Гасюк, кіраўнік-дарадца Адрэя Валер’евіча, за ўвагу да нашай дзейнасці: ён рэгулярна бывае на імпрэзах ЦБК.

Танцавальныя гурты адкрывалі конкурсны прагляд і задалі “той самы” настрой, а “Мітусь” і “Мікітка” закружылі гледачоў у карагодзе беларускіх традыцый. А самыя маленькія ўдзельнікі стаялі з мікрафонамі ў руках за кулісамі, чакаючы выхаду. Паводле традыцыі ў нас спачатку меншых — наперад, а далей “у парадку ўзрастання”. У намінацыі “народны вакал”, гледачы слухалі “Зязюлю”, перанесліся ў восень з песняй “У месяцы верасні”, плылі па цячэнні з “Рэчанькай”. Прывітаннем з дзіцства гучала “Калыханка”, быў палёт “Сокала” і пошукі “Ружы кветкі” — гэта ўжо выканаўцы эстрадных песень. А прыехалі на конкурс і прадстаўнікі Мінісінскай беларускай нацыянальна-культурнай аўтаноміі (г. Мінісінск, Краснаярскі край) — яны былі

спецыяльнымі гасцямі, якія спецыяльна гледачоў “Хлебам і соллю”. І сапраўды каравай быў на сцэне на беларускім ручніку.

Шмат выступіла таленавітых танцораў і вакалістаў, “народнікаў” і “эстраднікаў”, салістаў і гуртоў. Журы няпроста было выбраць лепшых. Выказваем падзяку за працу прэзідэнцы вакальнай асацыяцыі Музыкаўнага таварыства, выкладчыцы эстраднага спеваў вышэйшай катэгорыі, заслужанай работніцы культуры Новасібірскай вобласці Вользе Пакусаевай, салістыцы Новасібірскага дзяржаўнага акадэмічнага тэатра оперы й балета, лаўрэату міжнародных конкурсаў Паліне Лелюх, балетмайстару Дзяржаўнага ансамбля песні й танца “Чалдоны” Алене Букшынай і, канешне ж, Аляксандру Валодчанку. Дзякуем усім за ўважлівасць, аб’ектыўнасць і прафесійнасць.

Пераможцаў конкурсу ўшанаваў на ўрачыстай цырымоніі, прычым дыпломы, а лепшым выканаўцам і кубкі, уручаў гасць з Беларусі. А гэта ж так адказна і ганарова: атрымаць узнагароду з рук таленавітага прадстаўніка той культуры, у плыні якой ты творыш, хоць ад яе адарваны. І тут не ў адлегласці альбо нацыянальнасці справа. Часам, бывае, карэнны беларус не так захоплены сваёй роднай культурай, як чалавек з замежжа, які, можа, ніколі не быў на Беларусі, аднак душою адчувае сваю роднасць з ёю.

Палескія буслы адляцяць з Сібіры, але абавязкова яшчэ не раз вернуцца і прынясуць на сваіх крылах ідэі-зерні, якія, ператварыўшыся ў чудаўныя дрэвы-праекты, укараюцца на Сібірскую зямлю. А ў тым, што яны прыляцяць, няма сумненняў: мы ж вельмі будзем іх чакаць!

Таццяна Нялюбіна,
метадыстка Новасібірскага цэнтра беларускай культуры

Далёка-далёка ў Глубокім

Інфармацыйна-гуманітарную акцыю “Славянская сям’я народаў Зауралля” беларусы з горада Кургана прысвяцілі Дню яднання народаў Беларусі ды Расіі, а таксама 70-годдзю Глубокінскай бібліятэкі

Пра тое паведаміла ў рэдакцыю Людміла Урванцава, кіраўніца Нацыянальна-культурнага цэнтра беларусаў Зауралля “Бат’кавічына”. 2 красавіка быў урачысты прыём у “Беларускай хаце” суполкі, а 5-га — творчая

экспедыцыя ў сяло Глубокае Шадрынскага раёна, дзе кампактна жывуць беларусы. “Мы зладзілі ў клубе ажно тры выставы: кніг беларускіх аўтараў, твораў дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва, дзіцячай творчасці, — інфармуе Людміла Рыгораўна. — Выступалі мясцовыя самадзейныя артысты, потым быў канцэрт нашага народнага самадзейнага калектыву — ансамбля беларускай песні “Журавачка”. У свяце паўдзельнічалі, мелі на ім слова старшыня

Глубокінскага сельсавета Наталія Мамантава, старшыня савета Асамблеі народаў Зауралля Уладзімір Уфімцаў і актывістка асамблеі Вера Салаўёва, прадстаўніца Урада Курганскай вобласці Ларыса Плотнікава, бібліятэкар мясцовай бібліятэкі Веры Мартыновіч”.

Расказала пра дзейнасць беларускай суполкі, яе стасункі з Бацькаўшчынай Людміла Урванцава, павіншавала ўсіх з Днём яднання. Дарэчы, творчую экспедыцыю беларусы Курга-

Цёплая сустрэча ў Глубокім

на зладзілі па просьбе сельскіх актывістаў сумесна з Цэнтрам рускай культуры “Лад” — і тое было вельмі сімвалічна. Пас-

ля ўрачыстай часткі, канцэрта Глубокінскія беларусы запрасілі гасцей на святочнае чаюванне.

Іван Іванаў

Чытайце газету ў інтэрнэце на партале vziasda.by

Падпісання на газету “Голас Радзімы” можна ў паштовых аддзяленнях Беларусі

© “Голас Радзімы”, 2019

Заснавальнік:
Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова
“Выдавецкі дом «Звязда»”
Галоўны рэдактар
Іван ЖДАНОВІЧ

Адрас рэдакцыі:
220013, Мінск, вул.
Б. Хмяльніцкага, 10-а. Пакой 907.
E-mail: golos_radzimy@tut.by
Тэлефон: +375-17-287-15-26

Рэдакцыйнае пасведчанне №61.
Выдадзена 16.07.2018 года
Міністэрствам інфармацыі
Рэспублікі Беларусь

Выдавец:
Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова
“Выдавецкі дом «Звязда»”
Дырэктар – галоўны рэдактар
Павел Якаўлевіч СУХАРУКАЎ

Аб’ём выдання: 2 друк. арк.
Падпісана да друку: 12.04.2019 г.
Наклад 365
Заказ –
Выходзіць 2 разы на месяц

Месяца друкавання:
Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства
“БудМедыаПраект”. ЛП №02330/71 ад 23.01.2014.
Вул. Веры Харужай, 13/61. 220123 Мінск,
Рэспубліка Беларусь

Рукпісы прымаюцца толькі ў электронным выглядзе, не вяртаюцца і не рэцэнзуюцца. Пазіцыя рэдакцыі ды аўтараў, матэрыялы якіх друкуюцца на старонках “Голасу Радзімы”, могуць не супадаць